

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ТУРИЗМУ ДО ДІАЛОГОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті визначено та описано педагогічні умови формування готовності майбутніх менеджерів туризму до діалогової комунікації у професійній діяльності.

Ключові слова: педагогічні умови, мотивація, інтеграція, моделювання, мовна особистість.

Сучасні вимоги на ринку праці, викликані соціально-економічними змінами, що відбуваються у розвитку нашої держави, свідчать про необхідність підготовки конкурентоспроможного, кваліфікованого фахівця, здатного до ефективного вирішення нестандартних професійних завдань. Мовленнєва підготовка є невід'ємною складовою професійної підготовки фахівців, адже від уміння орієнтуватися в будь-яких комунікативних ситуаціях, вдало застосовувати мовні засоби, володіти необхідними мовленнєвими вміннями й навичками залежить успішність фахової діяльності спеціаліста.

Проблеми формування професійного мовлення майбутніх спеціалістів досліджували науковці Н. Артикуца, Н. Безгодова, Л. Головата, Т. Гороховська, Л. Корж, Н. Костиця, В. Михайлюк, Г. Онуфрієнко, Л. Паламар, М. Пентилюк, Ю. Прадід, І. Радомський, Л. Романова, О. Юрчук.

У системі сучасної освіти все більшої актуальності набуває дослідження професійної підготовки майбутніх менеджерів туризму, зокрема її комунікативний аспект, оскільки спілкування зі споживачами туристичного продукту є основним знаряддям професійної діяльності фахівця в індустрії туризму.

Професійне діалогічне спілкування досліджували Г. Іванишин, Л. В. Кравець, І. В. Клименко, Л. І. Мацько, С. В. Хаджираєва, Ф. І. Хміль, Н. Черненко, С. В. Шевчук. Утім проблема формування професійного діалогічного мовлення менеджерів туризму потребує всебічного дослідження.

Актуальність статті зумовлена сучасними соціальними вимогами до менеджерів туризму з високим професійним рівнем мовної підготовки. Це, в свою чергу, вимагає оновлення навчального процесу у вищій школі та визначення педагогічних умов, які сприятимуть ефективному формуванню готовності майбутніх менеджерів туризму до діалогової комунікації у професійній діяльності і тим самим забезпечуватимуть підвищення якості їхньої професійної мовної освіти.

Мета статті – виявити педагогічні умови формування готовності майбутніх менеджерів туризму до діалогової комунікації у професійній діяльності.

В основу статті покладено дослідження відомих науковців психологів, лінгвістів, лінгводидактів, зокрема, І. Дроздової, М. Пентилюк, Н. Левитова, І. Яковлева, які зазначають, що основну роль в побудові лінгводидактичної моделі навчання відіграють певні обставини, які називають педагогічними умовами. Для обґрунтування педагогічних умов, які сприятимуть формуванню готовності майбутніх менеджерів туризму до діалогової комунікації, потрібно уточнити поняття "педагогічні умови".

У тлумачному словнику С. І. Ожегов визначає умову як вимогу, що стає однією із сторін, які домовляються; як усну чи письмову згоду [8, с.776].

З психологічної точки зору умову розуміють як сукупність явищ зовнішнього чи внутрішнього середовища, що ймовірно впливає на розвиток конкретного психічного явища, яке опосередковується активністю особистості, групою людей [4, с.206].

С. У. Гончаренко визначає педагогічні умови як демонстрацію сукупності процесів відношень, що необхідні для виникнення та існування певного об'єкта або обставин процесу

навчання, які є результатом відбору, конструювання і пристосування елементів, змісту, методів, засобів навчання для досягнення поставлених завдань [1, с.255].

Виявлення і створення педагогічних умов, що істотно впливають на процес навчання і набуття професійно значущих знань, умінь, навичок, ґрунтується на важливих чинниках формування готовності до діалогової комунікації майбутніх менеджерів туризму. До їх числа входять: організація навчального процесу, індивідуальні якості особистості майбутнього фахівця, важливість професійної діяльності.

На основі аналізу наукових джерел [1; 4; 8] визначаємо педагогічні умови формування готовності до діалогової комунікації майбутнього менеджера туризму як сукупність зовнішніх і внутрішніх обставин, необхідних і достатніх для глибокого та якісного оволодіння професійною діалоговою комунікацією.

До педагогічних умов, що сприяють успішному формуванню готовності до діалогової комунікації майбутнього менеджера туризму відносимо: розвиток мотивації майбутнього менеджера туризму до вивчення діалогової комунікації; інтеграція різних видів діяльності: навчально-мовленнєвої, комунікативної, туристичної; моделювання в навчальному процесі реальних професійних комунікативних ситуацій; організація сприятливого навчально-виховного середовища для розвитку мовної особистості майбутнього менеджера туризму.

Першою умовою ми визначили розвиток мотивації майбутнього менеджера туризму до вивчення діалогової комунікації.

Рушійною силою професійного становлення фахівця виступають внутрішні суперечності між зростаючими потребами та можливостями їх задоволення, тобто мотивація, яка впливає на людину як в цілому, так і на окремі аспекти її діяльності чи поведінки. Мотивація є рушійною силою поведінки особистості, що пронизує всі її складові: спрямованість, діяльність, емоції, характер, здібності.

Формування мотивації відбувається під впливом зовнішніх і внутрішніх умов. До зовнішніх умов слід віднести зміст навчання, методи навчання, матеріально-технічне забезпечення, психологічний клімат у групі тощо. Серед внутрішніх умов становлення мотивації можна виділити готовність до діяльності, до різних форм взаємодії й спілкування з оточуючими, активна позиція суб'єкта в різних видах діяльності й спілкування, спрямованість особистості.

Для підвищення інтересу студентів до вивчення діалогової комунікації ми враховували такі чинники, як цікавість та новизна матеріалу, на якому побудоване навчання; особистість викладача і методичні прийоми, що використовуються ним; усвідомлення студентами практичної потреби в знаннях з предмета, форми навчання.

Визначальна роль у розвитку мотивації студентів належить викладачеві, оскільки мотивація не виникає самовільно, а її успішне підтримування – ознака активної діяльності і майстерності педагога. Вважаємо, що важливим є підбір матеріалу, який би зацікавив майбутніх фахівців і дав змогу користуватися здобутими знаннями як в професійній діяльності, так і в повсякденному спілкуванні (наприклад, стратегії і тактики спілкування, невербальні засоби комунікації). Добір навчального матеріалу відбувався на основі професійно-спрямованого підходу.

Розвиток мотивації майбутніх фахівців реалізується через використання методу ділових ігор, методу проєктів, які підвищували пізнавальний інтерес, дозволяє використання різних форм взаємодії, застосування знань на практиці, вміння співпрацювати, виявляти взаємоповагу, толерантність, дослухатися до думки оточуючих.

Отже, мотивація – це один із фундаментальних чинників навчально-виховного процесу й розвитку діалогової комунікації, адже комунікативна діяльність відповідає потребі людини у спілкуванні, спрямовується на досягнення комунікативної мети у професійній діяльності.

Розглянемо другу умову, яку визначаємо як інтеграцію різних видів діяльності майбутнього менеджера туризму: навчально-мовленнєвої, комунікативної, туристичної.

Під інтеграцією І.П. Яковлев розуміє процес об'єднання в ціле яких-небудь елементів, у результаті чого виникають, висвітлюються їхні нові властивості [9]. У навчальному процесі, як зазначають І. Зверев та В. Максимова, інтеграція реалізується злиттям у єдиному синтезованому курсі елементів різних навчальних дисциплін [2]. Навчання, що ґрунтується на поєднанні знань, одержаних із різних навчальних предметів, у науковій літературі визначається як інтегроване навчання.

Поєднання різних видів діяльності майбутнього менеджера туризму полягає в інтеграції таких видів діяльності, як навчально-мовленнєва, комунікативна та туристична, які взаємодоповнюють, взаємопідсилюють, взаємопронизують одна одну і, таким чином, створюють умови для формування готовності до діалогової комунікації. Розглянемо кожен вид діяльності.

Навчально-мовленнєва діяльність передбачає створення умовних, штучних ситуацій, які готують студентів до реальної, природної комунікації. Інколи таку діяльність ще називають "псевдокомунікацією". Її завдання – "наводити мости" між навчальною та реальною комунікацією, виробляти вміння конструювати повідомлення, стимулювати до самостійної мовленнєвої діяльності. Навчально-мовленнєва діяльність реалізується в навчально-мовленнєвих ситуаціях, які є ефективним засобом розвитку усномовленнєвих навичок і вмінь.

Комунікативна діяльність – це цілеспрямований процес обміну інформацією за умови існування зворотного зв'язку. Вона є основою діяльності людини, виникнення та розвитку міжособистісних стосунків. Успішність здійснення комунікативної діяльності майбутнього менеджера туризму залежить від наявності відповідних здібностей, таких як: уміння особистості ефективно взаємодіяти на своєму рівні вихованості, на основі гуманістичних особистісних якостей (товариськості, щирості, такту, емпатії, рефлексії і т.п.) з урахуванням комунікативних можливостей співрозмовника.

Що ж до туристичної діяльності, то ми трактуємо її як процес надання послуг споживачам туристичного продукту для досягнення поставленої мети професійної діяльності. Туристична діяльність у навчальному процесі забезпечується використанням відповідної лексики, відтворенні реальних ситуацій професійної діяльності менеджера туризму, проведенні занять в умовах туристичної фірми.

Інтеграція навчально-мовленнєвої, комунікативної і туристичної діяльності полягає у використанні знань мовних і фахових (туристичних) дисциплін для забезпечення комунікативної активності фахівців. Таким чином, мовленнєві вміння студентів доповнююся туристичними знаннями для вироблення комунікативних навичок діалогового спілкування.

Наступну умову формування готовності майбутніх менеджерів туризму до діалогової комунікації визначено як моделювання в навчальному процесі реальних професійних комунікативних ситуацій.

Моделювання полягає у відтворенні змісту будь-якої професійної діяльності людини і змісту відносин між людьми під час виконання цієї діяльності. Створення професійних ситуацій відбувається на основі навчально-мовленнєвого матеріалу розподіленого у вигляді проблемних ситуацій, які переносили студентів у реальні умови їх професійної діяльності. Прикладами таких умов можуть бути наступні ситуації: "Бронювання готельного номера", "Замовлення туристичного туру", "Виїзд із готелю", "Вирішення конфліктної ситуації з незадоволеним клієнтом", "Екзотичні відпочинкові тури".

До основних характеристик комунікативних ситуацій професійного спілкування відносимо:

- 1) моделювання штучно створених ситуацій, що максимально наближені до реального професійного процесу спілкування;
- 2) рольові позиції суб'єктів комунікації, їхні толерантні відносини, створення доброзичливого мікроклімату в групі;
- 3) використання професійно спрямованого матеріалу (туризм) у комунікативних актах;

4) дотримання культури мовлення, етикетного спілкування відповідно до комунікативної ситуації.

Моделювання професійних комунікативних ситуацій спрямоване на усвідомлення майбутніми менеджерами туризму ролі діалогового спілкування в професійному становленні їх особистості, на оволодіння його основами для здійснення ефективної діяльності.

Четверта умова – організація сприятливого навчально-виховного середовища для розвитку мовної особистості майбутнього менеджера туризму.

Важливий вплив на розвиток особистості студента має середовище як "те оточення, яке він сприймає, на яке реагує, з яким вступає в контакт, взаємодіє" [6, с.15], тобто та реальна дійсність, в умовах якої відбувається розвиток індивідуальності. Створення сприятливого навчально-виховного середовища сприятиме ефективному професійному становленню мовної особистості фахівця.

Під навчально-виховним середовищем розуміємо сукупність умов навчально-виховного процесу, які впливають на професійне становлення мовної особистості фахівця, забезпечують його особистісно-професійний розвиток і саморозвиток, сприяють вільному вибору суб'єктивної позиції та прийнятті життєвих цінностей і пріоритетів.

Мовна особистість є носієм мови, володіє лінгвістичними знаннями та високим рівнем комунікативних умінь і навичок, дбає про красу і розвиток власного мовлення [8, с.16].

Мовна особистість фахівця сфери туризму характеризується такими якостями, як дотримання мовних норм, володіння культурою мови, наявністю професійно-комунікативних умінь спілкуватися в умовах професійної діяльності, здатністю розв'язувати комунікативні завдання у складних і непередбачуваних ситуаціях професійного спілкування.

До основних чинників, що формують сприятливе навчально-виховне середовище, ми віднесли сприятливий психологічний мікроклімат, колективну взаємодію, співтворчість та співпрацю викладача і студента, педагогічний супровід, доброзичливий стиль взаємин усіх суб'єктів педагогічного процесу, використання активних методів та проблемного навчання на основі сучасних освітніх технологій.

Головною умовою формування сприятливого навчально-виховного середовища для розвитку мовної особистості менеджера туризму є активне залучення студентів до комунікації у формі колективного обговорення нагальних проблем сфери туризму, різноманітних презентацій туристичного продукту, проведенні співбесід, дискусій, переговорів, зустрічей із фахівцями туристичної сфери. Власний досвід показує, що студент не хоче говорити не тому, що не має, що сказати, а тому, що невпевнений у доцільності і правильності власної думки. Основне завдання викладача – допомогти студентові подолати цей страх, створивши невимушену позитивну атмосферу на занятті.

Висновки. Таким чином, запропонований комплекс педагогічних умов та засобів їхньої реалізації ми вважаємо доцільним для формування готовності майбутніх менеджерів туризму до діалогової комунікації у професійній діяльності, оскільки вони були виокремлені відповідно до природи досліджуваного феномена та сучасних вимог підготовки фахівця сфери туризму.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у визначенні шляхів реалізації педагогічних умов формування готовності майбутніх менеджерів туризму до діалогової комунікації у професійній діяльності в навчально-виховному процесі ВНЗ.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К: Либідь, 1997. – 376с.
2. Зверев И. Д. Межпредметные связи в современной школе / И. Д. Зверев, В. Н. Максимова – М.: Педагогика, 1981. – 160с.
3. Дроздова І. П. Наукові основи формування українського професійного мовлення студентів ВНЗ нефілологічних спеціальностей: монографія / І. П. Дроздова. – Х. : ХНАМГ, 2010. – 320 с.

4. Краткий психологический словарь / [ред. –сост. Л. А. Карпенко; под общ. ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского]. – 2-е изд., расш., испр. и доп. – Ростов н/Д: Изд-во "Феникс", 1999. – 512с.
5. Левитов Н.Д. О психических состояниях человека / Н.Д. Левитов. – М.: Просвещение, 1994. – 344 с.
6. Новикова Л. И. Школа и среда / Л.И. Новикова. – М.: Знание, 1985.– 80с.
7. Ожегов С. И. Орфографический словарь русского языка: Более 50000 слов / С. И. Ожегов. – М.: Локид-Пресс, 2006. – 799с.
8. Пентилюк М.І. Особливості технології уроку мови // Дивослово. – 1999. – №4. – С.16-18.
9. Яковлев И.П. Интеграция высшей школы с наукой и производством. – Ленинград: Изд-во Ленинградского университета, 1989. –114 с.

Савчак И.В.

**ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ГОТОВНОСТИ БУДУЩИХ
МЕНЕДЖЕРОВ ТУРИЗМА К ДИАЛОГОВОЙ КОММУНИКАЦИИ
В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ**

В статье определены и описаны педагогические условия формирования готовности будущих менеджеров туризма к диалоговой коммуникации в профессиональной деятельности.

Ключевые слова: педагогические условия, мотивация, интеграция, моделирование, языковая личность.

Savchak I.V.

**PEDAGOGICAL CONDITIONS OF FORMING READINESS OF FUTURE MANAGERS OF
TOURISM TO DIALOGUE COMMUNICATION IN PROFESSIONAL ACTIVITIES**

The article defines and describes the pedagogical conditions of readiness of future tourism managers to interactive communication in professional activities.

Key words: pedagogical conditions, motivation, integration, modeling, language personality.

УДК 378.091.26:[373.016:81]-057.87

Сімоненко Л. Ю.

**ТЕСТ ЯК ЗАСІБ КОНТРОЛЮ СФОРМОВАНОСТІ МЕТОДИЧНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ**

У пропонованій статті розкрито зміст поняття "тест" у світлі сучасної освітньої парадигми. На підставі аналізу наукової літератури з окресленої проблеми автор дійшов висновку, що для контролю сформованості методичної компетентності студентів-філологів найбільш виправданим буде використання професійно зорієнтованого тесту, оскільки саме такий вид тестування дозволить перевірити рівень сформованості професійно значущих знань, умінь і навичок майбутніх філологів. Аналіз наукових джерел і тестів, які використовують у навчальному процесі, переконав, що порівняно з традиційними формами контролю професійно орієнтований тест має такі переваги: об'єктивність оцінювання знань, умінь і навичок студентів, можливість реалізації цілеспрямованого систематичного контролю за рівнем знань студентів з методики навчання української мови, інтенсифікація навчального процесу, нескладність у проведенні, економія часу, необхідного для виконання тесту і його перевірки. Автор вважає, що не всі знання й уміння, необхідні для становлення методичної компетентності майбутнього філолога, викладач може перевірити за допомогою тестів, зокрема, до таких знань і вмінь слід віднести ті, що вимагають знань власне лінгводидактичних понять і термінів, наприклад, назви методів, прийомів, їх класифікацій; назви й особливості застосування вправ і завдань на уроках української мови; назви засобів навчання української мови; назви помилок, недоліків у вивченні української мови; поняття й терміни з історії лінгводидактики тощо.